

DRAMATURGI ROMÂNI CONTEMPORANI

de la **A** la **Z**

de ADRIANA POPESCU

Dorel Dorian

I. Dramaturg, publicist, prozator

S-a născut la 6 mai 1930 la Piatra Neamț. Studii elementare și liceale (1936—1944) în orașul natal, apoi la Liceul „Matei Basarab” din București (1944—1948). Urmează cursurile Facultății de energetică la Institutul Politehnic din Kiev (U.R.S.S.) între 1948 și 1953.

Între 1953—1956 lucrează ca inginer pe diferite șantiere de montaj electroenergetic din țară (Petroșani, Pârșeni, București). Începând din 1957, este redactor, șef de secție, apoi secretar de redacție la o serie de reviste de popularizare tehnico-științifice („Știință și tehnică”, „Tehniunium”, revista „Magazin”) și la „Viața studentescă”.

Colaborează, ca publicist, la revistele „Tineretea”, „Revista elevilor” (1946—48) și „Tînărul muncitor” (debut publicistic în 1946), la „Scînteia tineretului” (1953—1970), la revista „Teatrul” (1960—1970), la „Informația Bucureștiului”, „România liberă”, „Femeia” etc. În prezent este redactor, șef de secție, la revista „Magazin”.

Debutul în literatură are loc în 1955, cu volumul de proze scurte *N-au înflorit încă merii* (Editura Tineretului).

Debutul în dramaturgie se produce cu piesa *Dacă vei fi întrebat*, reprezentată la 20 august 1959 pe scena Teatrului Municipal, de sub direcția Luciei Sturdza Bulandra.

Este autorul unor dramatizări radiofonice după Ostrovski, Pușkin și Gorki (jucate în 1947), al scenariilor de film TV *Regăsire* (realizat în colaborare cu Anca Arion și Gh. Robu — 1977) și *Avaria* (1980), al scenariului de teatru TV *Cu toată dragostea*, reprezentat în 1984, și al unor volume de proze scurte și povestiri științifico-fantastice.

Distins cu Premiul pentru dramaturgie al Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă în 1959 pentru piesa *Secunda 58*.

II. LUCRĂRI DRAMATICE REPREZENTATE

1959, 20 august — *DACĂ VEI FI ÎNTERBAT*, piesă în trei acte

Teatrul Municipal. Decor : George Ștefănescu ; costume : Elena Forțu, Cu : G. Ionescu-Gion, Nelly Sterian, Mircea Albulescu, Gina Petrini, Ana Negreanu, N. Mavrodin, Marius Pepino, Dan Damian, Willy Ronea și alții.

Piesa a mai fost reprezentată la Teatrul de Stat din Bacău și la Teatrul Național din Iași (1959—1960), la Teatrul de Stat din Ploiești și la cel din Tîrgu Mureș — secția maghiară (1960—1961), la Studioul I.A.T.C. (1961—62), la Tîrgu Mureș — secția română (1962—63) și la Teatrul de Stat din Constanța (1964—1965).

Piesa a fost transmisă la Televiziune și adaptată radiofonic.

„Dorel Dorian și-a arat piesa pe cazul de conștiință al unui judecător cîstît, care, respingînd presiunile reacțiunii și ale unor rămășițe de același soi din aparatul de stat, reușește — în lunile următoare lui 23 august 1944 —, să descopere pe adevărații asasini ai unui luptător comunist. Judecătorul Barbu Dragomir trebuie să reconstituie deci firele încîlcite ale unei crime odioase, făcînd dreptate (...) Dorel Dorian a realizat în bună parte demarșul burgheziei românești, trădătoare și criminale, manevrele ei oportuniste și necinstite în preajma actului de la 23 august 1944”. (Valeriu Răpeanu — „Lu-ceafărul”, 15 octombrie 1959)

„Cazul particular se amplifică, se diversifică, devine un caz social, proce-

sul se îndreaptă împotriva unei clase condamnate de istorie, fără ca pe scenă să se rostească pledoarii ori rechizitorii. (...) Autorul e totuși debutant, în piesa sa nu sînt elaborate încă pasiuni puternice și tensiunea dramatică nu crește constant..." (Valentin Silvestru — „Contemporanul”, 28 august 1959)

...drama lui Dorian rămîne captivantă, dovedind un spirit inventiv, limpede, rapid, un remarcabil talent de dialog și de înșăllare a acțiunii prin mișcare neîncetată și prin avalanșe de fapte surprinzătoare și dramatice, un stil și o limbă a cărei corectitudine, autenticitate, suferință și energie trebuie subliniate elogios. Ea are defecte serioase, dar și calități multiple și merită prin ea însăși să fie reprezentată, după cum merită să aibă succes". (Radu Popescu — „România liberă”, 18 septembrie 1959)

...a reținut atenția criticii de specialitate prin osatura ei dramatică, prin ingeniozitatea procedeelelor teatrale, dezamăgind prin insuficiența observației morale". (D. Micu, N. Manolescu — „Literatura română de azi”, Editura Tineretului, 1965, p. 290).

Alte opinii: Margareta Bărbuță — „Scînteia”, 22 octombrie 1959; Alecu Popovici — „Teatrul”, nr. 9/1959; B. Elvin — „Teatrul”, nr. 10/1959; B. Dulgheru — „Flacăra”, octombrie 1959; Traian Șelmaru — „Teatrul”, 7/1960; G. Dimisianu — „Gazeta literară”, 24 noiembrie 1960; Vicu Mindra — „Caiet-program al Teatrului Mic” — stagiunea 1964—65.

1959, 15 septembrie — SECUNDA 58, piesă în trei acte (patru tablouri)

Teatrul Național din Cluj. Regia Cornel Todea.

Piesa s-a mai jucat la teatrele din Oradea, Petroșani, Galați, Iași (Teatrul evreiesc), Piatra Neamț, Tîrziu Mureș, Brașov, Botoșani, Sibiu, Turda, la Studioul actorului de film „C.I. Nottara” (actualul Teatrul Mic) și la Teatrul Giulești. Adaptare pentru Televiziune, sub titlul *Cu teatru dragostea...* (Domnița Munteanu — iunie 1984)

„Undeva pe un mare șantier, într-o noapte, se produce — act foarte grav — o întrerupere de curent. Din furtună însă, în „secunda 58” — minutul reprezentînd, se pare, catastrofa — curentul se restabilește. Inginerul-șef Banu Mares, pune severă și rigidă întrebare: «Cine e vinovat de faptul că abia în secunda 58 s-a restabilit curentul?», în timp ce secretarul de partid, Lupu Aman, răstoarnă sensul onchetei, întrebînd cald și constructiv: «Cine a avut meritul de a fi restabilit curentul în secunda 58?». Între a-

ceste două întrebări ar trebui să se consume drama, dar ea nici nu are loc, pentru că restabilirea curentului a și evitat-o. (...) Nu contest faptul că voința autorului a fost de a ne propune o dezbatere despre răspunderea morală și socială și în legătură cu aceasta în piesă se discută foarte mult și adesea aprins, dar din păcate, cu multe lozinci și clișee. (...) Dar ar fi nedrept să nu recunosc autorului meritul de a fi încercat să surprindă chipul unei epoci și al creatorului ei...” (Dinu Săraru — „Al treilea gong”, Editura „Eminescu”, București, 1973, p. 119—123)

„La apariția Secunde 58 se încheia o etapă, în care drama se străduia mai ales să surprindă în realitate și să descrie realist un conflict social cît mai amplu și mai reprezentativ; începuse o complicată incursiune pe tărîmul cazurilor de conștiință, cercetarea, printr-o prismă nouă, a universului omului-individ și a relației sale cu lumea. Dorel Dorian s-a afirmat ca un campion al condiției etice a eroului, și, cu toate că n-a scris foarte mult, a contribuit în mod esențial la afirmarea acestei preocupări în teatru... Secunda 58 este clipa zbuciumată a alegerii atitudinii în viață, a unui drum — cu tot ce înseamnă aceasta, suferință, libertate, răspundere; iar piesa cu acest titlu, conținînd motivele tematice și spiritul caracteristice pentru o întreagă ramură a dramaturgiei anilor '60, a devenit un punct de referință indispensabil. (...) Rezistă și azi acele părți în care personajele își trăiesc drama — și nu acelea în care filosofează asupra ei”. (Ileana Popovici — „Teatrul”, nr. 10/1971)

Alte opinii: Margareta Bărbuță — „Contemporanul”, 3 iulie 1959; Mihnea Gheorghiu — „Contemporanul”, noiembrie 1959; Traian Șelmaru — „Teatrul”, 3/1960; Viorica Filipoiu — „Femeia”, 21 martie 1960; Traian Șelmaru — „Teatrul”, 7/1960; Vicu Mindra — „Gazeta literară”, iunie 1960; Mircea Alexandrescu — „Teatrul”, 8/1962; Valentin Silvestru — „Caligrafii pe cortină”, Editura Eminescu, București, 1974, p. 130; Radu Popescu — „Cronici dramatice”, Editura „Eminescu”, București, 1974, p. 93—96.

1962, 28 aprilie — DEN-AR FI IUBIRILE, piesă în trei părți
Teatrul Tineretului (actualul Teatrul Mic). Decoruri și costume: Adriana Leonescu. Cu Marcel Angheliescu, Constantin Codrescu, Leopoldina Bălănuță, Nicolae Pomije, Tudorel Popa, Eugenia Eftimie, Natalia Lefescu, Ioan Cosma, Mihai Dogaru, Marin Moraru, Constantin Cristescu și alții.

Spectacolul a obținut Premiul I la Concursul republican al tinerilor artiști din teatrele dramatice, în 1962.
Piesa s-a mai jucat la Teatrul de Stat din Brăila.

„Ideea din De n-ar fi iubirile... — anume că nu te poți realiza împotriva celor din jur, ci numai alături de ei și prin ei — privește o condiție de bază a omului socialist. (...)

Inginerul Andone, eroul central al piesei, merge un timp pe calea înfruntării, mai precis a ignorării acestui principiu, situând o ambiție personală deasupra cauzei comune. Aici este de fapt miezul acțiunii piesei. (...)

În locul unui dramatism exterior, Dorel Dorian a preferat să meargă spre cel interior, rezultat din desfășurarea faptelor, din evoluția eroilor, dar urmărit cu deosebire în felul în care acestea se repercutează în conștiința lor. Piesa devine astfel procesul unei conștiințe întirziate — a lui Andone!, dar angajează în același timp și ne calea aceleiași consecvențe urmărilor contrapunctice și conștiințele superioare ce determină linia evolutivă și — a — transformarea în perspectivă — a eroului situat în focarul dezbaterii”. (Mircea Alexandrescu — „Teatrul” 8/1962)

„În piesa lui Dorel Dorian, eroul tragic e omul chinuit de rămășițele unei educații vătămătoare, un fel de cărierist recuperabil. Inginerul Radu Andone, un ins cu o bună pregătire profesională, e victima mediului social corupt din care lumea noastră se ostenește să-l smulgă. Acțiunea se desfășoară în jurul unui moment crucial din peisajul petrolifer, care amintește de filmul Eruptia. Sacrificiul tinerei ingineră Jana Mincu salvează sonda și deschide vinovatului calea reabilitării. Procesul e deschis. (...) Autorul întreprinde o izbitură dezbateri în jurul unui conflict adevărat și folosește în acest scop o serie de mijloace pe care le-a învățat și experimentat în general cu succes în tinăra sa carieră de dramaturg. În centrul tehnicii sale dramatice stă procedeul modern al retrospectivității (flash-back) și altele, împrumutate din arta spectacolului mai mult sau mai puțin nou (comentatorul, procesul public) și din arta filmului... avem să ne exprimăm și unele rezerve. (...) Abuzul de «obiectivare» răcește treptat raporturile și efectul ajunge, uneori, tocmai contrar”. (Mihnea Gheorghiu — „Contemporanul”, 25 mai 1962).

Alte opinii: Al. Andrișoiu — „Luceafărul”, 15 mai 1962; Dumitru Solomon — „Gazeta literară”, 17 mai 1962; Radu Po-

rescu — „Magazinul”, 19 mai 1962; Tr. Șelmaru — „Scinteia”, 8 iulie 1962.

1964, 16 octombrie — NINGE LA ECUATOR, piesă în trei acte (șapte tablouri) Teatrul Muncitoresc C.F.R. Giulești. Regia: Ion Cojar. Decoruri: Ion Cojar și arh. Petre Pădureț; costume: Eugenia Bassa-Crișmaru. Cu: Ștefan Mihăilescu-Brăila, Cornel Vulpe, Costel Gheorghiu, Athena Demetriad, Tudor Gheorghe și alții.

„Problematica răspunderii revine în teatrul lui Dorel Dorian, de data aceasta, într-un alt context istoric și pe alte coordonate etice. În fond, piesele dramaturgului, indiferent de modalitățile artistice utilizate, au același filon: sonda în conștiința personajelor, intervenit în situații decisive, de vîrf, surprinzind depășirea unor momente de criză, înfrîngerea unor atitudini care, dialectic, se dovedesc retrograde. (...) Eroii acestei dramaturgii a devenirii — pe care îi întâlnim și în Ninge la Ecuator — se definesc prin trăsături exemplare de caracter; iar procesul «creșterii» nu escamotează dificultăți reale întâlnite pe parcurs. În ansamblu, dramaturgia lui Dorian alcătuiește o cronică despre oamenii și evenimentele specifice zilelor noastre”. (Călin Căliman — „Contemporanul”, 6 noiembrie 1964)

Alte opinii: Margareta Bărbuță — „Scinteia”, 1 noiembrie 1964; Ion Cojar — „Teatrul”, 10/1964; Ileana Popovici — „Teatrul”, 11/1964; Nicolae Dragos — „Scinteia tineretului”, 11 aprilie 1965.

1964, 17 octombrie — ORICIT AR PĂREA DE CIUDAT, piesă în trei acte (patru tablouri)

Teatrul Mic (cu această piesă s-a inaugurat prima stagiune a „Teatrului Mic”). Scenografia: Adriana Leonescu. Cu: Tatiana Iekel, Ion Marinescu, George Constantin, Constantin Codrescu, Stamate Popescu, Victoria Gheorghiu, Boris Ciornei. Piesa s-a mai jucat la Teatrul de Stat din Ploiești.

„La capătul a două decenii de construcție socialistă și de reconstrucție interioară, umană, piesa își propune să aducă un merit omagiu — elogiu colectiv — miilor de activiști de partid care au pledat în toți acești ani pentru nețărmurita încredere în om, pentru etic și demn în viața de țară zi, pentru noua noastră conștiință socialistă, și din nou pentru om”. („Cuvîntul autorului” — în Caietul-program de la Teatrul Mic)

„Intens dramatică și intens emoțională, dar nu pe planul acțiunilor faptice, ci pe cel al deciziilor în conștiință, apare așadar dezbateră problema, dialectica dezlegării ei, pledoaria pe care o realizează în favoarea relațiilor limpezi, deschise, firești între oameni, promovând demnitatea umană ca pe un factor de sedimentare a sentimentului de plenitudine a personalității”. (Florin Tornea — „Contemporanul”, 1964)

„...autorul nu «povestește» o acțiune, nu face să evolueze niște împrejurări teatrale clasice; el transferă întreaga povară dramatică asupra dialogului, a tensiunii interioare dintre eroi. În prim plan se află nu evenimentele, ci problema, deși, ca de obicei, punctul de pornire este, într-un fel, reportericesc, — o situație deosebită de viață, descoperită în realitatea curentă. (...) Conflictul piesei este entuziasmant, autentic, grav. Iarăși însă excesele verbale ridică obstacole obositoare.” (Dumitru Solomon — „Gazeta literară”, 4 februarie 1965).

Alte opinii: Călin Căliman — „România liberă”, 14 ianuarie 1965; Mihai Dimiu — „Scinteia”, 18 februarie 1965; Radu Popescu — „Magazinul”, 27 februarie 1965; C. Stănescu — „Scinteia tineretului”, 11 aprilie 1965.

1967, *CORIGENȚA LA DRAGOSTE*, piesă în opt tablouri

Teatrul pentru copii și tineret „Ion Creangă”. Regia: N. Al. Toscani. Decoruri și costume Elena Forțu. Cu: Magda Popovici, Sanda Dandu, George Bănică, Șerban Cantacuzino.

„Avem de-a face, în sfârșit, cu o piesă despre adolescenți, în care discuțiile sînt cu adevărat ale adolescenților, în care au fost prescrise destule canoane și poncife. (...) Vîrsta precisă a eroilor nu este decît un amănunt de construcție, în realitate ei au semnificații durabile pentru o categorie mai largă în timp, anticipează în fond atitudini permanente în viață, de unde și sporita lor valabilitate tipologică.

Acest ultim amănunt mi se pare, de altfel, semnificativ pentru întreaga literatură dramatică a lui Dorel Dorian”. (Dinu Kivu, „Teatrul”, 8/1967)

Alte opinii: N. Carandino — „Autori, piese și spectacole”, Editura „Cartea Românească”, 1973, pagina 100)

1968, *JOC DUBLU*, piesă într-un act
Teatrul TV. Regia: Petre Sava Băleanu. Cu: Ion Marinescu, Valeria Seciu, Octavian Cotescu.

„Gîndit pe o sugestie pirandelliană, Joc dublu este, în linia dramaturgiei lui Dorel Dorian, o piesă de demonstrație. Personajele sînt angajate în demonstrarea propriilor sentimente, iar prin jocul «secund» pe care îl desfășoară, ele demonstrează și sentimentele străine, situîndu-se, ca să spunem astfel, la antipodul trăirilor proprii”. (Dumitru Solomon — „Teatrul ca metaforă”. Editura „Eminescu”, 1976, cap. „Joc secund”)

„La timpul respectiv, critica a observat, și pe bună dreptate, că judecătorul de instrucție Barbu Dragomir, deși avea două timpuri distincte de joc — în planul real, al zilei, și în cel al rememorărilor, inerente anchetei — nu se dezvăluie integral. (...) Dar judecătorul-om? Ce știe el despre sine, mai mult, la terminarea piesei? Evoluția și traiectoria sa viitoare sînt sugerate. Le intuim. Rezultă. Dar cîtă dramă și cîtă luciditate — nedivulgate, ulmănuț — rezidă în această opțiune?

Așa s-a născut peste un număr de ani, întregind într-un fel dezbateră din Dacă vei fi întrebat — într-un alt context, cu alte personaje —, piesa într-un act Joc dublu. Păstrăm și aici cele două ipostaze ale eroului principal («anchetator» și «anchetat», respectiv «regizor» și «interpret»), dar cele două timpuri de joc se interferau acum — deseori — pînă la identificare. «Piesa» din piesă, ancheta, era la data aceasta (premeditat) un mijloc de a reevalua uman și de a-l exprima pe «regizor». Sigur, odată cu autorul, noul erou evoluase și el. Matematic, se înscrisa ca un erou «la altă putere». Conflictul nu mai era declarat, ci implicat. Intransigența nu mai excludea sollicitudinea, după cum soluționarea conflictului nu epuiza o tensiune. Descătușa și angaja tensiuni... Dar mai era și alt drum?» (Dorel Dorian — „Cum am scris”, prefață la volumul „Dacă vei fi întrebat”, Editura „Eminescu”, București, 1978, colecția „Rampa”).

1970, *TEATRU CU BILE*, piesă într-un act
Teatrul TV. Regia: Petre Sava Băleanu

Cu Liviu Ciulei, Ilinca Tomoroveanu.

„...ipostază esențială a confruntării lucide cu sine, nu în cazul realizării, ci al eșecului”. (Dorel Dorian, prefața citată).

III. LUCRARI DRAMATICE PUBLICATE.

● *Secunda 58*, „Teatrul”, nr. 3/1960

● *De n-ar fi iubirile* — „Teatrul”, nr. 12/1961

● *Ninge la ecuator* — „Teatrul”, nr. 5/1964

● *Oricât ar părea de ciudat* — „Teatrul”, nr. 10/1964

● *Corigență la dragoste* — „Teatrul”, nr. 9/1967

În volum :

● *Secunda 58*, EPL, București, 1963

● *Teatru*, EPL, București, 1969. Cuprinde : *Dacă vei fi întrebat*, piesă în trei acte ; *De n-ar fi iubirile*, piesă în trei părți ; *Oricât ar părea de ciudat*, piesă în trei acte ; *Corigență la dragoste*, piesă în opt tablouri ; *Minciuni adevărate* — în conformitate cu originalele existente în arhivele florei și faunei ; *Joc dublu* — piesă într-un act.

● *Dacă vei fi întrebat...*, Editura „Eminescu”, București, 1978, colecția „Rampa”. Mai cuprinde piesele : *Joc dublu* și *Teatru cu bile*, piesă într-un act.

IV. OPINII CRITICE GENERALE (selectiv)

„În evoluția scrierilor lui Dorian, lupta s-a dus (...) între formele barocului romanțios și simplitatea înaltă a conflictelor de idei. (...) Ispita teatralității sonore l-a urmărit nu mai puțin. În același timp însă, el a recepționat cu o vie emoție chemarea nobilă către dramaturgia de idei. (...) Astfel, în dramele lui Dorel Dorian, pitorescul și lirica de madrigal juvenil au început să facă loc opiniilor responsabile, cristalizate prin intermediul unor caractere mereu mai distincte. S-a întâmplat ca și cum din scenă ar fi fost scoase, pe rând, mobilele greoaie cu ornamente înflorate, pentru a se crea spațiul secnic necesar întâlnirii ideilor vii”. (Vicu Mindra — Caietul-program al Teatrului Mic la *Oricât ar părea de ciudat*, aprilie 1965)

